

7. Svirko S.V. Neoborotni aktyvy biudzhetykh ustanov v vitchyznaniij ta mizhnarodnij oblikovij praktytsi: kharakterystyka ta porivnial'nyj analiz / Svirko S.V.// Oblikovo-analitychni systemy sub'iektiv hospodars'koi diial'nosti v Ukraini. — spetsvyp. 15/ch.2. — L. : Intereko, 2005. — S.270 - 277.

8. Cherkashyna T.V. Amortyzatsiia i znos: osoblyvosti narakhuvannia u biudzhetykh ustanovakh [Elektronnyj resurs] / Rezhym dostupu do resursu: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/185.pdf>

УДК 657.1

А. Л. Романчук, к.е.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВАХ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ: ВІДОМЧІ ТА ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ

Анотація

У статті розкрито відомчі та галузеві особливості споживчої кооперації України, які проявляються не тільки в їх діяльності, але й облікових роботах. Обґрунтовано велику роль кооперативних підприємств для національної економіки країни. На базі статистичних даних визначено стан споживчої кооперації та існуючі прогалини. Автором зроблено акцент на організаційних та методичних особливостях «кооперативного» обліку. Особлива увага приділена розкриттю змісту книжно-журнальної форми обліку, що притаманна виключно для підприємств споживчої кооперації. Серед об'єктів обліку найбільше відомча специфіка кооперації торкнулась основних засобів, власного капіталу та внутрішньогосподарських розрахунків, про які зазначено у статті. Автором висвітлено систему внутрівідомчої звітності, що розроблена Укоопспілкою та використовується виключно кооперативними товариствами і організаціями. За результатами проведених досліджень підбито підсумки щодо найголовніших особливостей в бухгалтерському обліку кооперативних об'єднань, визначено існуючі прогалини та сформовано рекомендації щодо їх усунення.

Ключові слова: споживча кооперація, бухгалтерський облік, книжно-журнальна форма обліку, відомчі особливості, внутрішньогосподарська (внутрісистемна) звітність, подільне майно, неподільне майно, пайовий капітал, кооперативне підприємство.

А. Л. Романчук, к.э.н., доцент,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ КООПЕРАЦИИ: ВЕДОМСТВЕННЫЕ И ОТРАСЛЕВЫЕ ОСОБЕННОСТИ

Аннотация

В статье раскрыты ведомственные и отраслевые особенности потребительской кооперации Украины, которые проявляются не только в их деятельности, но и учетных работах. Обоснована роль кооперативных предприятий для национальной экономики страны. На базе статистических данных определено состояние потребительской кооперации и существующие проблемы. Автором сделан акцент на организационных и методических особенностях «кооперативного» учета. Особое внимание уделено раскрытию содержания книжно-журнальной формы учета, которая присуща исключительно предприятиям потребительской кооперации. Среди объектов учета ведомственная специфика кооперации коснулась основных средств, собственного капитала и внутрихозяйственных расчетов, о которых говорится в статье. Автором освещена система внутриведомственной отчетности, которая разработана Укоопсоюзом и используется исключительно кооперативными обществами и организациями. По результатам проведенных исследований подведены итоги относительно базовых особенностей в бухгалтерском учете кооперативных объединений, определены существующие

пробелы и сформированы рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: потребительская кооперация, бухгалтерский учет, книжно-журнальная форма учета, ведомственные особенности, внутрихозяйственная (внутрисистемная) отчетность, делимое имущество, неделимое имущество, паевой капитал, кооперативное предприятие.

Постановка проблеми. Сьогодні сучасного підприємства – це ризиковий і непередбачуваний економічний простір, в якому треба вміти розуміти новітні тенденції ринку, вчасно координувати діяльність, бути готовим до будь-яких змін й адекватно на них реагувати. В такій складній ситуації інформаційні потоки є найважливішим «фундаментом» у процесі прийняття управлінських рішень. Якщо зовнішні дані потребують чималих зусиль і не можуть прийматися без перевірки та детального опрацювання, то якість внутрішньої інформації – це повністю відповідальність працівників підприємства. В інформаційному полі кожного підприємства центральне місце належить обліковій підсистемі, яка генерує, фіксує та деталізує в цифровому форматі всі події та операції.

Проте багато керівників нехтують всією цінністю бухгалтерського обліку і займаються його веденням виключно для задоволення законодавчо затверджених вимог – складання та подання основних форм фінансової звітності. Однак його роль для системи управління безмежна, оскільки грамотне «читання» бухгалтерських записів та показників дозволяє не тільки «тримати руку на пульсі», але й з великою вірогідністю прогнозувати найближче майбутнього підприємства та його структурних підрозділів.

Для того, щоб бухгалтерський облік став дійсно ефективним «інструментом» для будь-якого управлінця, варто організовувати та вести його із врахуванням низки особливостей, що охоплюють відомчу приналежність, вид економічної діяльності, організаційну структуру тощо.

Особливої уваги в даному питанні заслуговує система споживчої кооперації України, яка суттєво виділяється з-поміж інших господарюючих суб'єктів чималою кількістю спеціалізованих характеристик та рис, які повинні бути враховані під час виконання бухгалтерських процедур. Тому розуміння «нестандартних» нюансів в обліковій підсистемі на кооперативних підприємствах дозволить максимально наблизити інформаційні потоки до потреб управління, знайти прогалини та можливі способи їх подальшого усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Споживча кооперація, як «унікальний» соціально-орієнтований сегмент економіки країни, завжди знаходився в полі зору науковців, які присвячували свої статті і дисертації детальному вивченню їх ефективного функціонування в різному політичному та економічному середовищі. Особливе місце в таких дослідженнях присвячено обліковим питанням, які напряду залежать від відомчої підпорядкованості та приналежності до конкретної галузі нацекономіки. Серед чималої кількості науково-практичних праць варто відзначити роботи С. Г. Бабенка [1], Ю. А. Вериги [2, с. 105-112], В. О. Озерана, П. О. Куцика [5, с. 50-110], Н. М. Поддубної [8, с. 230-233], Т. М. Попітич [9], Н. В. Фірсової [10] тощо. Однак єдиного систематизованого огляду всіх особливостей організації та ведення обліку на підприємствах споживчої кооперації крізь призму сьогодення немає. Через це є актуальною потреба систематизувати специфіку господарювання кооперативних

підприємств та визначити, як вона відображається на обліковій підсистемі, роблячи акцент на недоліки і «слабкі місця».

Мета статті полягає у розкритті базових відмінностей в «кооперативному» бухгалтерському обліку, що формується під впливом галузевих та відомчих особливостей всієї системи споживчої кооперації України. Така чітка систематизація облікових «нюансів» дозволить побудувати дієву інформаційно генеруючу частину в усій управлінській системі кожного окремого кооперативного підприємства та зорієнтувати його на вихід з існуючого кризового становища.

Виклад основного матеріалу. Споживча кооперація посідає вагомe місце в економіці країни. Підтвердженням такого факту є статистичні дані, наведені в табл. 1. Так, незважаючи на те, що кількість підприємств з колективною формою власності щороку стає меншою, їх частка не зазнає суттєвих змін (від 3,32% у 2012 році до 2,44% у 2017 році). Позитивною є й величина питомої ваги прибуткових кооперативних формацій, адже за даними офіційної статистики з 2014 року більше 98% з них отримують позитивний фінансовий результат. Проте дану ситуацію не можна вважати стабільною чи позитивною, оскільки зі слів більшості керівників кооперативних підприємств, вони ледве виживають в умовах жорсткої конкуренції. І про це свідчить незначне зростання розміру чистого прибутку, скорочення величини товарообороту.

Таблиця 1

Динаміка найважливіших показників фінансово-господарської діяльності споживчої кооперації України за 2012-2017 рр. [7]

Показники	Роки					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Число кооперативних підприємств, од.	5323	4673	4486	4378	4471	4405
Питома вага кооперативних підприємств в загальній кількості господарюючих суб'єктів, %	3,32	2,71	2,32	2,22	2,40	2,44
Питома вага прибуткових підприємств в системі споживчої кооперації, %	96,96	97,80	99,22	98,90	98,26	98,16
Чистий прибуток кооперативних підприємств, млн грн	146,0	101,9	85,0	105,6	125,0	164,0
Витрати в системі споживчої кооперації всього, млн грн	2695,2	2782,1	2841,8	3078,2	4692,5	4347,5
Загальний товарообіг кооперативних підприємств, млн грн	3887,0	3984,2	4368,1	4963,8	5225,9	5152,7

За словами В. О. Озерана та П. О. Куцика, споживча кооперація України, на відміну від усіх інших галузей економіки, завжди функціонувала за ринковими принципами господарювання. Тому цей фактор здійснив позитивний вплив на розвиток методики та організації бухгалтерського обліку. У практичному аспекті бухгалтерський облік має формувати інформаційну систему не лише кооперативних підприємств і організацій, але й інших суб'єктів господарювання, що дасть змогу користувачам оперувати даними, які потрібні для аналізу, оцінки зміни стану будь-якого суб'єкта господарювання в часі та просторі [5, с. 25-28].

Споживча кооперація України – це багатогалузева система, основними ланками якої є споживчі товариства, райспоживспілки та підприємства різних галузей господарювання. Така чітка ієрархічна будова системи споживчої кооперації

впливає на організацію й виконання бухгалтерської роботи. В своїй праці Н. В. Фірсова спробувала узагальнити найбільш вагомі особливості функціонування підприємств, що входять до системи споживчої кооперації України (рис.1) [10].

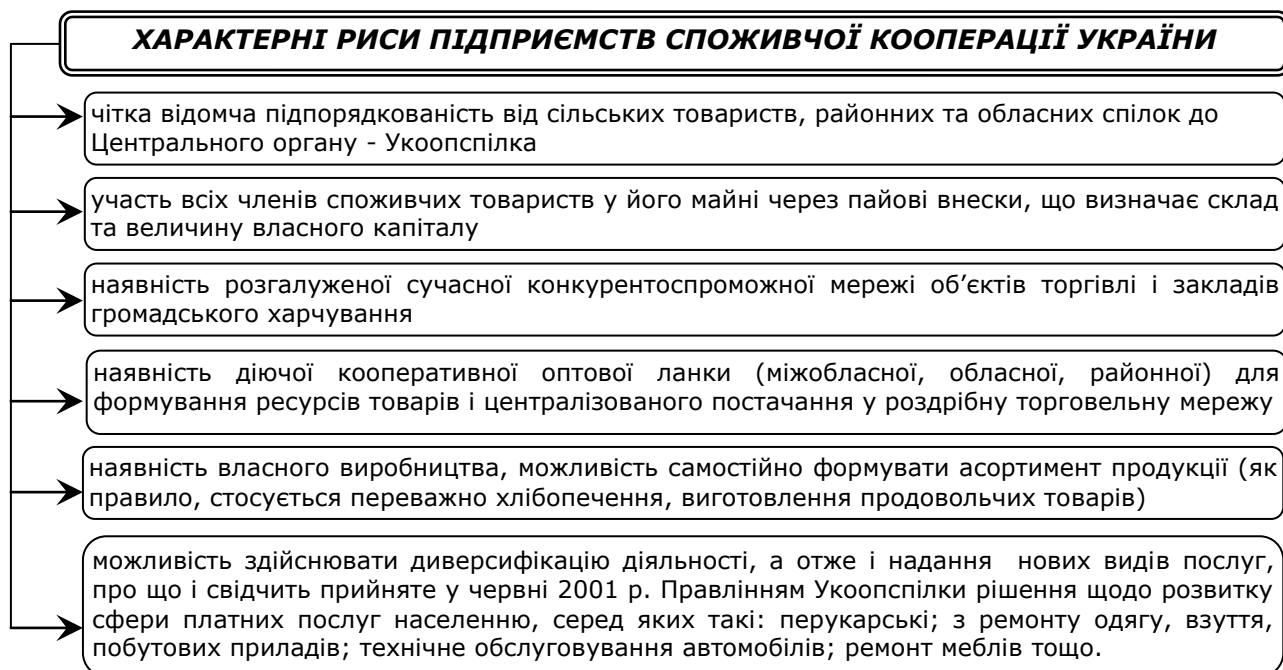

Рис.1. Особливості підприємств споживчої кооперації України та їх функціонування

Більш конкретними є твердження Ю. А. Вериги, яка звернула увага на три моменти, що виділяють кооперативні підприємства серед інших з позиції облікової підсистеми. До таких належать: 1) майно, його склад, порядок утворення (за рахунок внесків учасників, пайовиків); 2) внутрішня підпорядкованість та розрахунки між членами спілки споживчих товариств; 3) галузева особливість господарської діяльності кооперативного підприємства (торгівля, заготівля, сільське господарство, виробництво, автотранспорт тощо) [2, с.106].

Перш за все слід зазначити, що споживчі об'єднання і спілки організують та ведуть бухгалтерський облік на загальних засадах, що визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», національними обліковими положеннями (стандартами) та іншими нормативними документами. Проте в межах споживкооперації діє ціла низка внутрівідомчих постанов та інструкцій, що роблять «кооперативний» облік відмінним від загальноприйнятого формату.

Всі найсуттєвіші організаційні і методичні (технічні) відмінності в обліковій підсистемі даної категорії господарюючих суб'єктів систематизовані на рис. 2. Складність бухгалтерського обліку на підприємствах кооперативних відомств полягає у значній кількості користувачів інформаційних потоків, які повинні бути сформовані так, щоб задовольнити управлінські потреби спочатку керівників Правління ССТ, потім РСТ, за ним ОСС і вже на найвищому щаблі – Укоопспілки.

Серед організаційних питань найбільшою «унікальністю» наділена форма обліку в споживчій кооперації. В своєму контексті вона передбачає сукупність реєстрів, які з певною алгоритмізацією фіксують факти господарського життя в системі числових

параметрів. Ось тут свободи у кооперативного підприємства немає, адже з 1952 року всі представники споживчої кооперації в обов'язковому порядку застосовують книжно-журнальну форму обліку, яка на перших етапах свого використання мала назву меморіально-ордерна форма. Досвід і багаторічна практика наголошують на перевагах даної форми обліку.

Рис.2. Основні відмінності в організації та веденні бухгалтерського обліку на підприємствах споживчої кооперації

Проте, на нашу думку, це скоріше звичка, аніж об'єктивна оцінка спеціалістів. Сучасні облікові ІТ-системи набагато зручніші та інформативніші порівнянно із книжно-журнальною формою обліку. Головною характеристикою даної форми, що частково пояснює її назву, є використання книг та журналів як реєстрів облікового ідображення процесів і операцій (рис. 3).

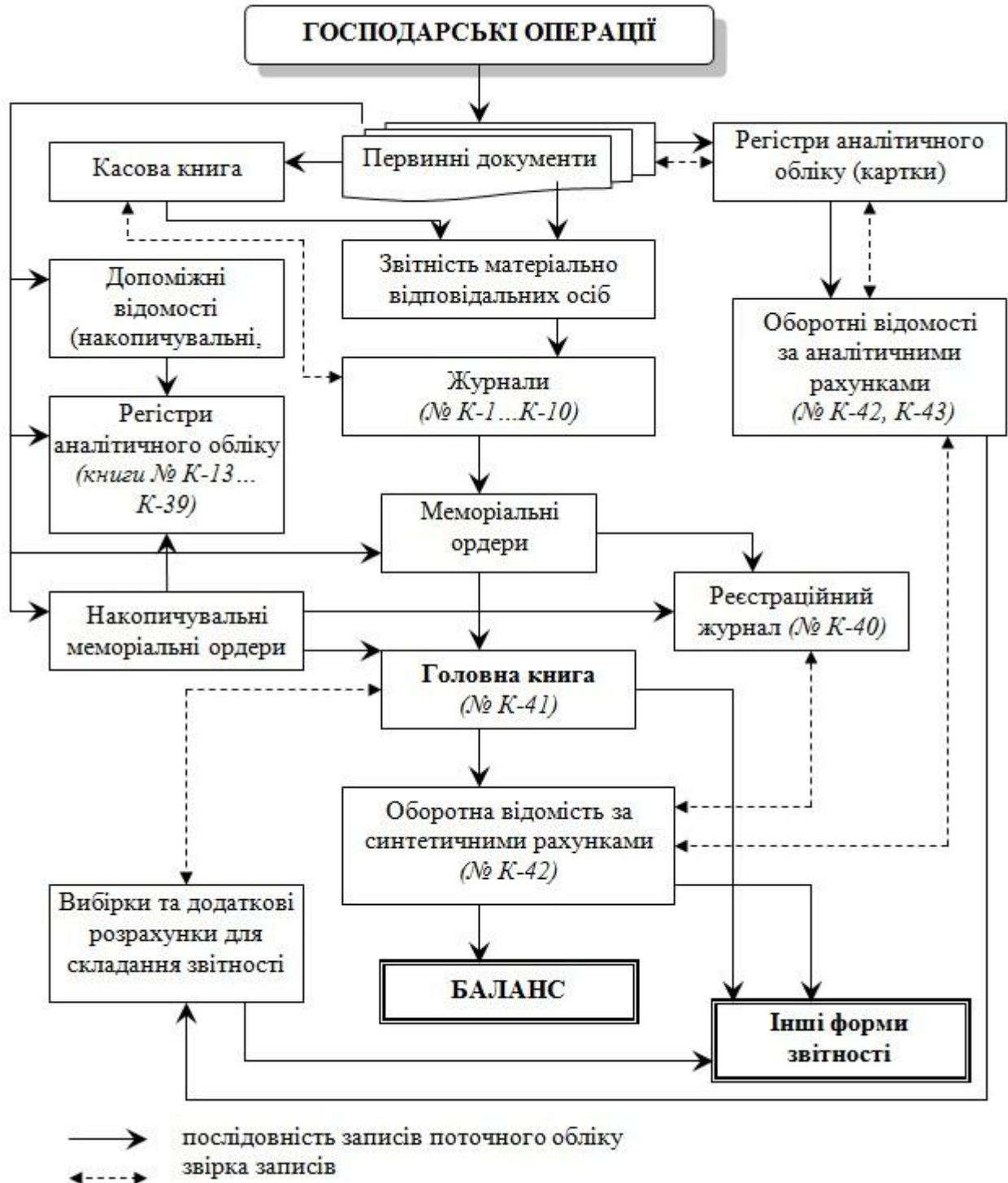

Рис.3. Схема книжно-журнальної форми бухгалтерського обліку [6]

Плюсом даної форми обліку є її відповідність головним принципам комп'ютерних

облікових програмам. Книжно-журнальною формою передбачено 10 журналів і близько 20 книг. Найчастіше журнали поєднують в собі синтетичний та аналітичний облік за конкретним рахунком, що відкидає потребу додаткового формування оборотних відомостей для аналітичних рахунків. Для записів у такі реєстри не використовують кредитовий принцип, а отже кожна операція фіксується і за дебетом, і за кредитом. Така особливість, з одного боку, посилює контроль через можливість звірити зустрічні суми, а з іншого – сприяє дублюванню та нагромадженню числових даних в обліковій підсистемі та збільшує кількість роботи для працівників бухгалтерських служб на кооперативних об'єднаннях.

Завершальним етапом у бухгалтерському обліку для всіх, без винятку господарюючих суб'єктів, є складання фінансової звітності. Проте для кооперативних підприємств сформовано особливий формат внутрішнього звітування через заповнення внутрісистемних звітів. Порядок їх формування регламентується Постановою Правління центральної спілки споживчих товариств № 478 «Про внутрісистемну звітність» від 28 грудня 2011 року. Перелік, зміст та особливості заповнення цієї звітності наведені в табл. 2.

Всі форми внутрісистемної звітності носять уточнюючий характер, оскільки їхня головна мета - деталізувати інформацію в потрібному для Правління ракурсі. Їхня структура та інформаційний контент визначено потребами керуючої ланки. Зі слів практиків форми внутрісистемної звітності зорієнтовані на обґрунтування стратегій подальшого розвитку всієї споживчої кооперації. Залишається тільки сподіватися, що до їх заповнення, через відсутність кримінальної та адміністративної відповідальності, відносяться з належною увагою. Варто зазначити, що деякі форми, які описані в табл. 2, є ідентичними до звичних форм статистичної звітності, спрощуючи тим самим роботу облікового працівника.

Таблиця 2

Характеристика основних форм внутрісистемної звітності підприємств споживчої кооперації

№ форми	Назва	Розділи (зміст форми)
Форма № 1-р (квартальна, річна)	<i>Звіт про організаційну структуру, власний капітал та громадське майно споживчої кооперації України</i>	I. Структурна будова Укоопспілки II. Чисельність членів, асоційованих членів споживчих товариств III. Пайовий капітал IV. Неподільний фонд, статутний капітал V. Наявність та рух будівель VI. Розрахунки з профспілковими організаціями VII. Наявність та рух громадського майна споживчої кооперації України *VIII. Кооперативні виплати членам, асоційованим членам споживчого товариства (*подається за рік) IX. Спеціальний фонд кооперативних виплат
Форма № 1-ФП (квартальна, річна)	<i>Звіт про фінансові результати та платежі до бюджету і позабюджетних фондів</i>	I. Формування фінансових результатів II. Платежі до бюджету, позабюджетних фондів
Форма № 1П-НПП (квартальна, річна)	<i>Звіт про виробництво промислової продукції</i>	В розрізі товарних груп зазначаються дані за звітний період про фактичний та минулорічний валовий випуск продукції, включаючи продукцію, призначену для подальшої переробки на власному підприємстві. Окремо розділи не виділяються

Форма № 3-торг (квартальна, річна)	<i>Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства</i>	Розділ I. Оборот торговельної мережі Розділ II. Товарооборот ресторанного господарства Розділ III. Продаж і запаси товарів
Додаток до Ф. № 3-торг, квартална, річна	<i>Продаж алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів у торговій мережі і ресторанному господарстві</i>	Детально розкривається інформація про роздрібний товарооборот алкогольних та тютюнових виробів
Форма № 7-торг (річна)	<i>Звіт про наявність торговельної мережі та мережі ресторанного господарства</i>	Розділ I. Наявність мережі (у межах регіону) Зазначається кількість діючих торговельних магазинів, торгова площа, торгова площа, здана в оренду, роздрібний товарооборот за торговельними об'єктами
Форма № 1-кадри (річна)	<i>Звіт про склад кадрів</i>	Розкривається інформація про працівників підприємства в розрізі керівників, фахівців, технічних працівників.
Форма № 2-ПК (річна)	<i>Інформація про навчання керівників, фахівців</i>	Зазначається дата, місце проведення, тематика навчання, категорія та кількість учасників
Додаток	<i>Інформація про результати фінансово-господарської діяльності ринків споживчої кооперації України</i>	Довідка I. Інформація про розвиток матеріально-технічної бази Довідка II. Інформація про власний капітал, активи та зобов'язання Довідка III. Інформація про кількість торговельних місць, площу та кількість працівників

Висновки і перспективи подальших розвідок. За результатами проведених досліджень було виділено найвагоміші відмінності в бухгалтерському обліку на підприємствах споживчої кооперації, які були згруповані в розрізі організаційних та методичних (технічних) аспектів.

Серед організаційних особливостей «найяскравішою» є книжно-журнальна форма обліку, що використовується виключно в споживчій кооперації. Вона дозволяє посилювати контроль за більшістю операцій через дублювання інформації в різних аналітичних і синтетичних регістрах. При цьому її легка адаптація до будь-якого програмного продукту дозволяє полегшити роботу працівників бухгалтерії.

Оцінюючи ринок ІТ-технологій, на нашу думку, реальними кроками до реалізації стратегії створення єдиного інформаційно-комп'ютерного середовища є розроблення підприємством «Укоопінком» типових комп'ютерних проектів: 1) УКС-Звіт та аналіз – автоматизована система обробки звітів та складання аналізів діяльності суб'єктів господарювання; 2) УКС-Бухгалтерія – автоматизована система бухгалтерського обліку; 3) УКС-Зарплата – автоматизована система розрахунку заробітної плати); 4) УКС-Маркет – автоматизована система управління торговельно-роздрібним підприємством); 5) УКС-Реєстр об'єктів майна – автоматизована система ведення електронного реєстру об'єктів нерухомого майна споживчої кооперації України; 6) УКС-Кадри – автоматизована система обліку кадрів); 7) УКС-Кооперативні виплати – автоматизована система обліку придбання товарів членами, асоційованими членами споживчого товариства та розрахунок кооперативних виплат); 8) УКС-Пайовий капітал – система обліку пайового капіталу споживчого товариства; 9) УКС-Реєстр пайовиків – автоматизована система ведення електронного реєстру членів споживчих товариств). Така спеціалізована облікова програма дозволить врахувати всі нюанси у господарській діяльності кожного кооперативного підприємства.

Загалом, для покращення ситуації, в якій перебувають всі кооперативні товариства, необхідно приділяти максимальну увагу під час організації обліку. Адже надалі саме він в подальшому готує інформацію для прийняття управлінських

рішень, розробки стратегій розвитку, формування заходів виходу з кризи. Тому майбутнє споживчої кооперації значною мірою залежить від злагодженості всіх підсистем управління, де важливе місце посідає бухгалтерський облік.

Список використаних джерел:

1. Бабенко С. Г. Перспективи розвитку системи споживчої кооперації України в умовах лібералізації економіки [Електронний ресурс] / С. Г. Бабенко, А. О. Пантелеймоненко // Стратегія розвитку кооперативного сектора економіки України. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum.
2. Верига Ю. А. Особливості фінансового обліку витрат в торговельних підприємствах споживчої кооперації / Ю. А. Верига, Н. В. Фірсова // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць / Відп. ред. В. Г. Лінник. – К., 2006. – С. 105–112.
3. Маркіна І. А. Особливості галузевого управління споживчою кооперацією України в ринкових умовах господарювання / І. А. Маркіна. – Полтава : ПКІ, 2014. – 21 с.
4. Масик О. П. Управлінський облік на підприємствах споживчої кооперації / О. П. Масик // Науковий вісник НЛТУ. – 2014. – Вип. 15/4. – С. 253-257.
5. Озеран В. Бухгалтерський облік у споживчій кооперації : навч. посіб. / В. Озеран, П. Куцик, А. Волошин. – Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2010. – 660 с.
6. Озеран В. О. Стан та проблеми розвитку бухгалтерського обліку в споживчій кооперації України [Електронний ресурс] / В. О. Озеран, А. В. Озеран // Вісник ЖДТУ. – 2007. – № 3. – Режим доступу : <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/96245/92329.pdf>.
7. Офіційний сайт Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Поддубна Н. М. Теоретичні аспекти формування облікової політики роздрібного торговельного підприємства споживчої кооперації / Н. М. Поддубна // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – № 9. – С. 230-233.
9. Попітich Т. Передумови раціональної організації бухгалтерського обліку в споживчій кооперації [Електронний ресурс] / Т. Попітich // Економічний аналіз. – Режим доступу : http://econ.at.ua/Vypusk_6/popitich.pdf.
10. Фірсова Н. В. Удосконалення фінансового обліку витрат в підприємствах торгівлі споживчої кооперації [Електронний ресурс] / Н. В. Фірсова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2010_1/6_Firsov.pdf.

Alla Romanchuk, PhD, Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

ACCOUNTING AT ENTERPRISES OF CONSUMER COOPERATION: OVERVIEW AND SPECIAL FEATURES

Summary

The article reveals the departmental and sectoral features of consumer cooperation of Ukraine, which manifest themselves not only in their activities, but also in accounting work. The role of cooperative enterprises for the national economy is justified. On the basis of statistical data, the state of consumer cooperation and existing problems are determined. The author focuses on the organizational and methodological features of "cooperative" accounting. Particular attention is paid to the disclosure of the contents of the book-journal accounting form, which is inherent exclusively for enterprises of consumer cooperation. Among the objects of accounting departmental specifics of cooperation touched fixed assets, equity and intra-business calculations, referred to in the article. The author covered the system of internal reporting, which was developed by Ukoopspilka and is used exclusively by cooperative societies and organizations. According to the results of the conducted research, the results of the basic features in the accounting records of cooperative associations were summed up, the existing gaps were identified and recommendations for their elimination were formed.

Key words: consumer cooperation, accounting, ledger-journal form of accounting, departmental features, internal (in-system) accounting, dividends, indivisible property, share capital, cooperative enterprise.

References:

1. Babenko, S.H., Pantelejmonenko, A.O. (2015). Prospects for the development of the consumer co-operation system of Ukraine in the conditions of economic liberalization. *Stratehiiia rozvytku kooperatyvnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Strategy for the development of the cooperative sector of the Ukrainian economy]*, vol 4. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum (in Ukr.).
2. Veryha, Yu.A., Firsova, N.V. (2006). Features of financial accounting of expenses in trade enterprises of consumer co-operation. *Finansy, oblik i audyt [Finance, accounting and auditing]*, vol. 3, pp. 105–112. (in Ukr.).
3. Markina, I.A. (2014). *Osoblyvosti haluzevoho upravlinnia spozhyvchoiu kooperatsiieiu Ukrainy v rynkovykh umovakh hospodariuvannia [Peculiarities of branch management of consumer co-operation of Ukraine in market conditions of management]*, Poltava, 21 p. (in Ukr.).
4. Massyk, O.P. (2014). Management accounting at enterprises of consumer co-operation. *Naukovyj visnyk NLTU [Scientific Journal of NLTU]*, vol. 15/4, pp. 253–257 (in Ukr.).
5. Ozeran, V., Kutsyk, P., Voloshyn, A. (2010). *Bukhhalters'kyj oblik u spozhyvchij kooperatsii [Accounting in consumer co-operation]*, Publishing house of Lviv Commercial Academy, Lviv, 660 p. (in Ukr.).
6. Ozeran, V.O., Ozeran, A.V. (2007). State and problems of accounting development in consumer co-operation of Ukraine. *Visnyk ZhDTU [Journal of ZhDTU]*, vol. 8. Available at: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/96245/92329.pdf>. (in Ukr.).
7. Official site of the State Statistical Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukr.).
8. Poddubna, N.M. (2014). Theoretical aspects of formation of accounting policy of the retail trade enterprise of consumer co-operation. *BIZNESINFORM [BUSINESSINFORM]*, vol. 9, pp. 230-233 (in Ukr.).
9. Popitich, T. (2016). Prerequisites for rational organization of accounting in consumer co-operation. *Ekonomichnyj analiz [Economic analysis]*, vol. 6. Available at: http://econa.at.ua/Vypusk_6/popitich.pdf. (in Ukr.).
10. Firsova, N.V. (2016). Improvement of financial accounting of expenses at enterprises of trade of consumer co-operation. *Ekonomichnyj analiz [Economic analysis]*, vol. 7. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2016_1/6_Firsov.pdf. (in Ukr.).

